

Висновки досліджень

1. На процес згоряння частинок палива впливає їх розмір, так у частинок розміром 90 мкм час загорання приблизно дорівнює часу загорання летких речовин (від 673 до 1273К).

2. Із збільшенням температури газового середовища тривалість загорання зменшувалась.

3. З підвищенням початкової температури суміші Θ_1 , оптимальне значення коефіцієнта надлишку повітря α зростає. Зі збільшенням α вище від оптимального значення для самозагорання, а саме: $\alpha_{\text{опт}} = 0,12$ до $\alpha = 0,44; 0,72; 1,05$, коли $\Theta = 0,075$ довжина ділянки загорання збільшувалась в 2,5; 4,5 і 6,5 рази. Це означає, що найкращі умови для розвитку першого реагування, який переводить процес до швидкотемпературного режиму, тобто до самозагорання в одномірному потоці за однакових інших умов, виникають в суміші тоді, коли є недостатня кількість повітря для палива погіршеної якості.

1. Эффективное сжигание низкосортных углей в энергетических котлах / А.А. Мадоян и др. – М.: Энергоатомиздат, 1991. – 200 с. 2. Мисак Й.С., Івасик Я.Ф., Кравець Т.Ю. Вплив якості палива на технікоекономічні показники котельних установок теплових електростанцій / Вісник Нац. ун-ту “Львівська політехніка”. – № 404. – 2000. – С. 89–96. 3. Електроенергетика України: Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку. ІНЕД. – К., 1998. 4. Хзмалян Д.М. Теорія топочних процесов: Учебн. пособие для вузов. – М.: Энергоатомиздат, 1990. – 352 с.

УДК 697.34

В.І. Венгльовський

Національний університет “Львівська політехніка”,
кафедра теплогазопостачання і вентиляції

ЗМЕНШЕННЯ ВТРАТ ТЕПЛОТИ В ТЕПЛОВИХ МЕРЕЖАХ ІЗ ПОПЕРЕДНЬО ТЕПЛОІЗОЛЬОВАНИМИ ТРУБОПРОВОДАМИ

© Венгльовський В.І., 2009

Розглянуто методику теплового розрахунку трубопроводів теплових мереж. Наведено результати досліджень роботи теплових мереж і мереж гарячого водопостачання із використанням попередньо теплоізольованих трубопроводів.

In this article the thermal design procedure of pipe systems of thermal networks is considered. The investigations results work of thermal networks and networks of water supply with use preliminary heat – insulated pipelines are presented.

Постановка проблеми. Робота систем теплопостачання (СТ) вимагає впровадження енергозберігаючих технологій як під час нового проектування, так і у разі реконструкції цих систем і під час їх експлуатації. Існуючі СТ потребують істотного оновлення на основі енергоощадних технологій [1–10].

Відмова від центральних і влаштування індивідуальних теплових пунктів (ІТП) в окремих будівлях і спорудах чи в їх частинах перетворить існуючі чотиритрубні СТ у двотрубні. Заміна зовнішніх розподільних каналних мереж на безканалні з попередньо ізольованими трубопроводами, зменшення кількості трубопроводів знизить тепловтрати і вартість теплових мереж, скоротить витрати електроенергії на перекачування теплоносіїв. Для двотрубних СТ у будинках треба використати компактні двофункціональні теплові пункти. Останні мають високопродуктивні пластинчасті підігрівники, безшумні відцентрові електроприводні помпи із регульованою подачею і напором, засоби автоматики і контрольно-вимірювальні пристрої для регулювання і реєстрації

параметрів теплоносіїв. Подача теплоносіїв до окремих споживачів за чинними будівельними нормами [3, 6] повинна здійснюватись ізольованими трубопроводами.

Ізоляцію зовнішніх поверхонь трубопроводів систем тепlopостачання потрібно виконувати за чинними будівельними нормами [3, 6, 7], за якими товщина ізоляційного шару зовнішніх поверхонь обладнання і трубопроводів залежно від способу прокладання повинна задовольняти різні умови: заданому зниженню температури теплоносія, заданій температурі на поверхні ізоляції, заданій величині щільності теплового потоку тощо.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. За останні роки в Україні оновилися і продовжує оновлюватися нормативна база з тепlopостачання. Проектування, монтаж, приймання в експлуатацію й експлуатація зовнішніх теплових мереж (ТМ) і мереж гарячого водопостачання із використанням попередньо теплоізолюваних спіненим поліуретаном повинні виконуватись згідно з прийнятими настановами [3]. Відповідно до стандарту трубопроводи мають провідну трубу, теплову ізоляцію і покривну спіральну кручену металеву або пластмасову оболонку.

Числовий аналіз втрат теплоти одиничного трубопроводу, прокладеного в непрохідному каналі, виконаний в умовах повного або частинного затоплення, наведений в [4]. Показано, що для оцінювання тепловтрат можна використати двовимірну або одновимірну модель такого трубопроводу. У попередньо ізолюваних трубопроводах такі умови можуть виникнути лише у разі порушення герметичності покривної оболонки.

Тепловий розрахунок двох трубопроводів в непрохідному каналі розглянуто в [2]. Для знаходження питомих теплових потоків і товщини ізоляції використано рівняння теплового балансу. Товщину ізоляції трубопроводів знайдено наближено.

Нормативні документи [3, 6, 7] встановлюють лише вимоги до розрахунку товщини ізоляції, але самої методики не мають.

Автор запропонував методику знаходження температур теплоносія по довжині трубопроводів ТМ і мережі СГВ. Товщину ізоляції знайдено числовими методами для безканальної прокладки попередньо ізолюваних трубопроводів.

Формулювання цілі статті. Потрібно знайти температури теплоносія на ділянках і врахувати товщину ізоляції із допустимого питомого теплового потоку для попередньо ізолюваних трубопроводів теплових мереж і мереж систем гарячого водопостачання.

Виклад основного матеріалу. При русі теплоносія в теплових мережах і в мережах гарячого водопостачання відбувається падіння його ентальпії [2, 8, 9, 10]. Це приводить до спаду температури теплоносія вздовж трубопроводів.

Рівняння теплового балансу нескінченно малої ділянки dl теплопроводу із спадом температури теплоносія dt буде

$$\frac{k(t-t_n)}{R} dl = -Gcdt, \quad (1)$$

де k – коефіцієнт місцевих втрат теплоти, що враховує тепловтрати через теплопровідні вклучення в теплоізоляційних конструкціях; t – температура теплоносія; t_n – температура навколишнього середовища, в якому прокладені трубопроводи; R – термічний опір ізоляційної конструкції трубопроводу; G – витрата теплоносія на розглядуваній ділянці; c – питома теплоємність теплоносія.

З урахуванням початкових умов для розглядуваної ділянки із рівняння (1) знаходимо температуру теплоносія t_k в кінці ділянки

$$t_k = t_n + (t_n - t_n) \exp\left(-\frac{kl}{RGc}\right), \quad (2)$$

де t_n – температура теплоносія на початку трубопроводу.

Для трубопроводів із різними витратами теплоносія G_i , довжинами ділянок l_i , термічними опорами R_i , прокладеними в середовищі із температурою t_n із виразу (2) отримуємо температури теплоносія наприкінці будь-якої ділянки ($i=1,2,3, \dots, n$) розрахункового кільця (кільця через

подавальний і зворотний трубопроводи теплової мережі (ТМ) чи подавальний і циркуляційний трубопроводи системи гарячого водопостачання (СГВ)):

$$t_{к,1} = t_n + (t_{н,1} - t_n) \exp A_1, \quad (3)$$

$$t_{к,2} = t_n + (t_{к,1} - t_n) \exp A_2, \quad (4)$$

...

$$t_{к,i} = t_n + (t_{к,i-1} - t_n) \exp A_i, \quad (5)$$

...

$$t_{к,n} = t_n + (t_{к,n-1} - t_n) \exp A_n, \quad (6)$$

де $t_{к,i}$ – температура теплоносія наприкінці ділянки i дорівнює температурі теплоносія на початку ділянки $i+1$, а величини A_i будуть

$$A_i = - \frac{kl_i}{R_i G_i c}, \quad i=1, 2, \dots, n. \quad (7)$$

Із рівнянь (4) – (6) з урахуванням (3), (7) можна записати температури теплоносія наприкінці ділянок, починаючи з другої:

$$t_{к,2} = t_n + (t_{н,1} - t_n) / \exp (A_1 + A_2), \quad (8)$$

...

$$t_{к,i} = t_n + (t_{н,1} - t_n) / \exp \left(\sum_1^i A_j \right), \quad (9)$$

...

$$t_{к,n} = t_n + (t_{н,1} - t_n) / \exp \left(\sum_1^n A_j \right), \quad (10)$$

Трубопроводи ТМ і мережі СГВ можуть бути прокладені в різних середовищах із своїми температурами.

Нехай трубопроводи прокладені послідовно в середовищах $a, в, с, \dots$ з навколишніми температурами $t_{н,a}, t_{н,в}, t_{н,с}, \dots$ в кожному з яких є j, m, p ділянок. Тоді на межі середовищ виконуються умови

$$t_{к,j} = t_{н,m}, \quad t_{к,m} = t_{н,p}. \quad (11)$$

З урахуванням рівнянь (3), (8) – (11) температури теплоносія наприкінці ділянок трубопроводів j, m, p будуть

$$t_{к,j} = t_{н,a} + (t_{н,1} - t_{н,a}) / \exp \left(\sum_1^j A_j \right), \quad (12)$$

$$t_{к,m} = t_{н,b} + (t_{к,j} - t_{н,b}) / \exp \left(\sum_1^m A_m \right), \quad (13)$$

$$t_{к,p} = t_{н,c} + (t_{к,m} - t_{н,c}) / \exp \left(\sum_1^p A_p \right), \quad (14)$$

$$\text{де } A_j = - \frac{kl_j}{R_j G_j c}, j=1, 2, \dots, j; \quad A_m = - \frac{kl_m}{R_m G_m c}, m=1, 2, \dots, m; \quad A_p = - \frac{kl_p}{R_p G_p c}, p=1, 2, \dots, p.$$

Користуючись формулами (12) – (14), можна знайти кінцеві температури теплоносія на будь-якій ділянці трубопроводу ТМ і мережі СГВ.

Для зменшення втрат теплоти в трубопроводах їх потрібно ізолювати. Товщину ізоляції трубопроводів $\delta_{із}$ знаходимо з умов допустимого теплового потоку [7]

$$\delta_{із} = 0,5d_3 \left[\exp 2\pi\lambda_{із} (r_{за} - r_{сп} - r_{вн} - 0,5(\pi\lambda_{н.ш})^{-1} \ln \left(1 + \frac{\delta_{н.ш}}{0,5d_3 + \delta_{із}} \right) - 1 \right], \quad (15)$$

де d_3 – зовнішній діаметр трубопроводу; $\lambda_{із}$ – теплопровідність теплоізоляційного шару; $\lambda_{н.ш}$ – теплопровідність матеріалу стінки захисної труби (покривного шару);

$r_{заг}$ – загальний опір теплопередачі ізолюваного трубопроводу:

$$r_{заг} = \frac{t_p - t_H}{q_H k_1}, \quad (16)$$

тут t_p – розрахункова температура теплоносія, q_H – нормований тепловий потік, k_1 – коефіцієнт, що враховує зміну вартості теплоти і теплоізоляції, приймаються за [7];

r_{zp} – термічний опір ґрунту знаходимо за виразом

$$r_{zp} = (2\pi\lambda_{zp})^{-1} \ln \left(\frac{2h}{d_3} + \sqrt{\left(\frac{2h}{d_3}\right)^2 - 1} \right), \quad (17)$$

тут λ_{zp} – теплопровідність ґрунту, h – глибина закладки осі трубопроводу;

r_{en} – термічний опір впливу одного трубопроводу на інший вираховуємо за формулою

$$r_{en} = (2\pi\lambda_{zp})^{-1} \ln \left(\sqrt{1 + \left(\frac{2h}{l}\right)^2} \right), \quad (18)$$

тут l – міжосьова віддаль трубопроводів.

Товщину ізоляції за формулою (15) можна знайти лише числово. Для цього використано метод послідовних наближень (метод ітерацій) [11]. Аналіз розв'язків з наперед заданою точністю показав швидку збіжність методу. Виконано порівняльні розрахунки товщини ізоляції попередньо ізолюваних трубопроводів за наведеними залежностями і за залежностями із норм інших держав. Як показали розрахунки товщини ізоляції трубопроводу, величина термічного опору покривного шару порівняно з величиною $r_{заг}$ мала і нею можна знехтувати (похибка не перевищує 1...2%). Тоді вираз (15) набуде вигляду

$$\delta_3 = 0,5d_3 [\exp 2\pi\lambda_{i3} (r_{заг} - r_{zp} - r_{en}) - 1]. \quad (19)$$

Висновки. Отримано залежності для знаходження температури теплоносія в трубопроводах теплових мереж і мережах гарячого водопостачання, прокладених в середовищах з однаковою або з різними температурами навколишнього середовища.

З умови допустимого теплового потоку методом послідовних наближень знайдено товщину ізоляції подавального і зворотного трубопроводів мереж при двотрубному безканалному прокладанні з урахуванням покривного шару і без нього. З метою спрощення числового розв'язку в загальному опорі трубопроводу не враховано термічний опір покривного шару, як малої величини порівняно із загальним опором.

1. Андрійчук Н.Д., Соколов В.И., Коваленко А.А, Дядичев К.М. Пути совершенствования систем теплоснабжения. – Луганск: Изд-во СНУ им. В. Даля, 2003. – 244 с. 2. Даминов А.З. Моделирование теплогидравлических процессов и методика теплового расчета трубопроводных систем тепловых сетей // Пром. теплотехника. – 2009. Т.31, №1. – С.52–56. 3. ДСТУ-НБВ.2.5-35:2007. Інженерне обладнання будинків і споруд. Зовнішні мережі та споруди. Теплові мережі та мережі гарячого водопостачання з використанням попередньо теплоізолюваних трубопроводів. Настанова з проектування, монтажу, приймання та експлуатації: Чинний з 2008-07-01. – К.: Мінрегіонбуд, 2008. 4. Кузнецов Г.В., Половников В.Ю. Численный анализ потерь тепла магистральными теплопроводами в условиях полного и частичного затопления // Инжен.-физич. журн. – 2008. – Т.81, №2. – С.303–311. 5. Литвишиков В.М. Отечественный опыт эксплуатации систем теплоснабжения с применением индивидуальных тепловых пунктов // Энергетик. – 2008. – №10. – С.32-34. 6. СНиП 2.04.07-86. Тепловые сети / Госстрой СРСР. – М.: ЦИТП Госстроя СССР, 1987. – 48 с. 7. СНиП 2.04.14-88. Тепловая изоляция оборудования и трубопроводов / Госстрой СССР. – М.: ЦИТП Госстроя СССР, 1989. – 32 с. 8. Соколов Е.Я. Теплофикация и тепловые сети: Учебник для вузов. – М.: Энергоиздат, 1982, – 360 с. 9. Сотникова О.А., Мелькумов В.И. Теплоснабжение: Учебн. пособие. М.: Изд-во Ассоциац. Строит. вузов, 2007. – 296 с. 10. Теплоснабжение и вентиляция. Курсовое и дипломное проектирование / Под ред. проф. Б.М. Хрустлева. – М.: Изд-во Ассоциац. Строит. вузов, 2008. – 784 с. 11. Теплоснабжение жилого района міста: Метод. вказівки, приклади викон. й завд. до курс. роботи з курсу “Проектування систем теплоснабження” для студ. Спец. 7.092108 “Теплогазопостачання і вентиляція” / Упор. В.І.Венгльовський. – Львів: ДУЛП, 1988. – 77 с.